

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2006-05-02

Närvarande: f.d. justitierådet Lars K Beckman, justitierådet Leif Thorsson och regeringsrådet Lars Wennerström.

Ändringar av ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

Riksdagens konstitutionsutskott har den 6 april 2006 besluta inhämta Lagrådets yttrande över i 2005/06:RS4 framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter,
3. lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter,
4. lag om ändring i lagen (1993:1426) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd,
5. lag om ändring i skattebetalningslagen (1997:483),
7. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av föredraganden i konstitutionsutskottet Åse Matz, hovrättsassessorn Helén Törnqvist och kammarrättsassessorn Ann Cathrine Bergman.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet

Förslaget till lag om ändring i lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

Ingressen

Enligt Lagrådets mening kan lagens ingress ges en enklare och i vissa hänseenden mer korrekt lydelse om den förslagsvis utformas på följande sätt:

”Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter
dels att 2 kap. 2 §, 5, 6 och 13 kap. samt 14 kap. 3 § skall upphöra att gälla,
dels att 3 kap. 3 och 4 §§, 4 kap. 2 och 3 §§ samt 14 kap. 4 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 1 kap. 2 a §, 3 kap. 5 § och 4 kap. 3 a §, samt fyra nya kapitel, 5, 6, 13 och 16 kap., av följande lydelse.”

13 kap. 2 §

I 13 kap. behandlas frågor rörande rätten till inkomstgaranti och efterlevandeskydd. De formella förutsättningarna för att en rätt till inkomstgaranti skall uppkomma framgår av 13 kap. 2 §.

I samband med att en riksdagsledamot avgår ankommer det på riksdagsförvaltningen att fatta beslut om rätten till inkomstgaranti, medan Statens pensionsverk sedan efter ansökan hos verket om utbetalning sköter handläggningen av inkomstgarantin.

Sistnämnda förhållande föreslås numera uttryckligen bli reglerat i

13 kap. 23 § medan det förhållandet att riksdagsförvaltningen först har att fatta det grundläggande beslutet om rätten till inkomstgaranti, enligt vad som uppgivts vid lagrådsföredragningen, endast framgår av tillämpningsföreskrifter till nu aktuell lag och lagen (2000:419) med instruktion för riksdagsförvaltningen. Enligt Lagrådets mening bör det även i lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter uttryckligen, lämpligen i anslutning till 13 kap. 2 §, anges att det är riksdagsförvaltningen som fattar beslut om rätten till inkomstgaranti. Detta beslut blir då också överklagbart i enlighet med bestämmelserna i 16 kap. 1 §.

13 kap. 16 §

Enligt vad som föreskrivs i paragrafen skall rätten till inkomstgaranti efter beslut av Riksdagens arvodesnämnd i vissa fall kunna jämkas. I bestämmelsen, som endast reglerar möjligheten till jämkning av rätten till inkomstgaranti men inte rätten till efterlevnadskydd, stadgas bl.a. att jämkning kan ske om garantitagaren döms för brott som kan anses göra honom eller henne uppenbarligen olämplig för ett uppdrag som riksdagsledamot.

Då några vandelskrav inte uppställs i fråga om valbarhet till riksdagen avses bestämmelsen närmast ta sikte på den situationen att en riksdagsledamot begår ett så allvarligt brott att han eller hon av domstol fråntas sitt uppdrag (jfr 4 kap. 7 § tredje stycket regeringsformen och 20 kap. 4 § brottsbalken).

Bestämmelsen avses även omfatta den situationen att en riksdagsledamot döms för ett så allvarligt brott att det skulle ha medfört att ledamoten skiljts från sitt uppdrag om han eller hon inte valt att självmant avgå och det fallet att en f.d. riksdagsledamot efter att ha lämnat riksdagen döms för ett brott som är av den art att garantitaga-

ren skulle ha skiljts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon varit kvar i riksdagen.

Enligt Lagrådets mening bör det av lagtexten klart framgå att bestämmelsen tar sikte på samtliga ovan nämnda tre fall, varvid i de två sist nämnda fallen den hypotetiska frågan om skiljande från uppdraget som riksdagsledamot får grundas på en sannolikhetsbedömning. Lagrådet föreslår därför att lagtexten i denna del utformas enligt följande:

2. dömts för brott som medfört att garantitagaren skiljts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det framstår som sannolikt att garantitagaren skulle ha skiljts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen.

Ikraftträdande

Lagändringarna avseende inkomstgaranti och efterlevandeskydd i 13 kap. föreslås träda i kraft den 1 juli 2006 med undantag för 9 § som föreskriver att underlaget för garantin skall reduceras från och med det sjätte garantiåret. Avsikten är att ändringarna skall träda i kraft så snart som möjligt, så att de med undantag för reduktionsregeln skall gälla för de ledamöter som lämnar riksdagen vid innevarande mandatperiods slut, om en inkomstgaranti blir aktuell för dem. Några övergångsbestämmelser vid sidan av tidpunkten för ikraftträdandet har inte ansetts erforderliga.

Därmed blir bestämmelsen om jämkning av inkomstgaranti enligt 13 kap. 16 § omedelbart tillämplig vid lagens ikraftträdande. Enligt vad som föreskrivs i paragrafen kan jämkning ske när någon förvärvsarbetsbetar åt annan utan att uppbära skälig ersättning för detta arbete eller döms för allvarigare brott. Att en jämkningsklausul tillämpas även på en rättshandling som har företagits före klausulens ikraftträdande

har godtagits t.ex. vid införandet av generalklausulen i 36 § avtalslagen (prop. 1975/76:81 s. 149) men på förslag av Lagrådet gäller därvid att klausulen inte får tillämpas i ett mål som var anhängigt vid ikraftträdandet (a. prop. s. 170 och 174). Detta bör gälla även den nu föreslagna jämningsklausulen i fråga om ett beslut om rätt till inkomstgaranti som fattats före ikraftträdandet, dock så att någon retroaktiv jämkning av inkomstgarantin ej bör ske på grundval av att garantitagaren före ikraftträdandet anses ha uppburit ersättning som inte bedöms som skälig. Bestämmelsen i 16 § är emellertid, som nyss framhållits, avsedd att tillämpas i två olika situationer. Punkten 2 tar sikte på fallet att garantitagaren döms för brott. Frågan är alltså om ett slags rättsverkan av brott. Av allmänna principer, som har kommit till uttryck i 5 § promulgationslagarna till såväl 1864 års strafflag som brottsbalken samt i 2 kap. 10 § regeringsformen, följer att bestämmelsen kan tillämpas endast i anledning av brott som begåtts efter det att den trätt i kraft. Några särskilda övergångsbestämmelser erfordras därför i och för sig inte i denna del.

Som nämnts ovan skall enligt lagförslaget 13 kap. i lagen, med undantag för dess 9 §, träda i kraft den 1 juli 2006 och i övrigt med början från den valperiod som inleds den 2 oktober 2006. Med hänsyn till den koppling som föreligger mellan bestämmelserna i 13 kap. och möjligheten att enligt 16 kap. överklaga beslut som fattats med stöd av förstnämnda kapitel förordar Lagrådet att även 16 kap. får träda i kraft den 1 juli 2006.

Mot bakgrund av det anförda föreslår Lagrådet att ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna får följande lydelse:

1. Bestämmelserna i 13 kap. 1–8 och 10–27 §§ samt 16 kap. denna lag träder i kraft den 1 juli 2006. Övriga bestämmelser träder i kraft den 2 oktober 2006 och tillämpas första gången för valperioden 2006–2010.
2. Bestämmelserna om jämkning av inkomstgaranti i 13 kap.

16 § skall endast tillämpas med avseende på garantibelopp som utfaller efter den 1 juli 2006.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.